

PRZYKŁADOWY PLAN WYNIKOWY

**do Programu nauczania (DKOS-4015-39/02) i Podręcznika do liceów i techników
z „Wiedzy o społeczeństwie” autorstwa Włodzimierza Sochackiego**

Opracował: Włodzimierz Sochacki

Numer lekcji	Temat lekcji	Wymagania edukacyjne		Standardy wymagań
		Podstawowe Uczeń umie i potrafi:	Ponadpodstawowe Uczeń umie i potrafi:	
1.	Człowiek jako istota społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić pojęcia: <i>socjalizacja, kultura, wzorce kulturowe</i> ▪ podać przykłady różnorodności kulturowej ▪ wyjaśnić znaczenie mowy w rozwoju gatunku ludzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić relację między dziedziczeniem a socjalizacją ▪ wymienić przykłady prac antropologów kulturowych 	Społeczeństwo: 1, 2, 3, 4
2.	Rodzaje grup społecznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzować poszczególne typy grup społecznych ▪ wyjaśnić różnice między wspólnotami a zrzeszeniami, a także między grupami pierwotnymi i wtórnymi ▪ posługiwać się pojęciem <i>grupa odniesienia</i> ▪ analizować rolę odgrywaną przez różne grupy odniesienia i przyczyny ich atrakcyjności dla członków ▪ zaklasyfikować znane mu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować ewolucję grup społecznych we współczesnym społeczeństwie ▪ wyjaśnić mechanizm podejmowania decyzji w grupie ▪ odróżnić osobowość autorytarną od osobowości demokratycznej i potrafi odnieść te typy idealne do sytuacji spotykanych w grupach społecznych 	Społeczeństwo: 1, 2, 3, 4

		grupy społeczne		
3.	Rodzina jako grupa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić instytucjonalne i osobowe funkcje rodziny ▪ porównać tradycyjny i partnerski model rodziny ▪ posługiwać się pojęciami: <i>matriarchat, patriarchat, monogamia, poligamia, poligynia, poliandria</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować zjawisko kryzysu rodziny we współczesnym świecie ▪ odróżniać związki endogamiczne i egzogamiczne 	Spółeczeństwo: 2, 3
4.	Spółeczeństwo lokalna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić cechy wspólnoty lokalnej ▪ posługiwać się określeniami: <i>mała ojczyzna, atomizacja stosunków międzyludzkich</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować przyczyny zmniejszenia znaczenia wspólnot lokalnych ▪ porównać życie w tradycyjnej wspólnocie lokalnej z życiem w blokowisku 	Spółeczeństwo: 3, 4
5.	Spółeczeństwo i jego historyczne typy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić po kolei typy spółeczeństw i potrafi je scharakteryzować ▪ odróżnić spółeczeństwo przemysłowe i postindustrialne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przestawić istotę spółeczeństwa informatycznego ▪ dostrzec różnicę między spółeczeństwem prerolniczym a rolniczym 	Spółeczeństwo: 1, 2, 3, 4, 5
6.	Struktura społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisać strukturę współczesnego spółeczeństwa ▪ posługiwać się pojęciami: <i>pionowa i pozioma ruchliwość społeczna, rozbieżność cech położenia społecznego</i> ▪ wyjaśnić rolę klasy średniej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisać przemiany strukturalne w spółeczeństwie polskim ▪ wyjaśnić różnicę między dychotomicznym ujęciem struktury społecznej a jej modelem jako 	Spółeczeństwo: 2, 3, 4

		w strukturze społecznej	continuum	
7.	Naród jako grupa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisać mechanizm powstawania narodów ▪ wymienić czynniki konieczne i niekonieczne więzi narodowej ▪ wyjaśnić rolę wspólnej pamięci historycznej w więzi narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić rolę państwa w kształtowaniu się narodu ▪ analizować zmiany charakteru więzi narodowej w obliczu kulturowej uniformizacji świata 	Społeczeństwo: 4, 5, 6
8.	Patriotyzm a nacjonalizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ używać pojęć: <i>patriotyzm, nacjonalizm, stereotypy narodowe</i> ▪ określić przyczyny powstawania stereotypów narodowych ▪ odróżniać <i>ojczyznę ideologiczną</i> od <i>ojczyzny prywatnej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować problem nacjonalizmu we współczesnym świecie ▪ odróżniać naród jako wspólnotę etniczną od narodu jako wspólnoty państwowej ▪ posługiwać się pojęciami: <i>szowinizm, kosmopolityzm</i> 	Społeczeństwo: 4, 5, 6
9.	Polityka jako zjawisko społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić pierwotne i bezpośrednie podmioty polityki ▪ przedstawić definicje polityki obowiązujące w świecie starożytnym i we współczesności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować przeobrażenia sfery polityki w czasach nowożytnych ▪ scharakteryzować pierwotne i bezpośrednie podmioty polityki występujące na polskiej scenie politycznej 	Polityka: 1, 2, 4, 5
10.	Władza w społeczeństwie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zinterpretować pojęcie <i>legitymizacja władzy</i> ▪ wymienić cechy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podać przykłady historyczne wymienionych typów 	Polityka: 1, 2, 3

		<p>poszczególnych typów władzy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić, co oznacza termin <i>typ idealny</i> 	<p>władzy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzegać różnice między typami idealnymi a realnym życiem politycznym 	
11.	Konflikt i kompromis w polityce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśniać mechanizmy życia politycznego w ustroju demokratycznym ▪ odróżnić elitę otwartą od zamkniętej ▪ zdefiniować pojęcia <i>konflikt</i> i <i>kompromis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zastosować wiedzę na temat konfliktu i kompromisu w polityce do analizowania aktualnych wydarzeń politycznych ▪ analizować ograniczenia ustroju demokratycznego 	Polityka: 4, 5
12.	Kultura polityczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdefiniować poszczególne typy kultury politycznej ▪ wyjaśniać elementy kultury politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podać przykłady typów kultury politycznej we współczesnych państwach ▪ ustosunkować się do klasyfikacji zaproponowanej przez Almonda i Verbę 	Polityka: 5
13.	Cechy państwa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdefiniować pojęcia <i>państwo</i> oraz <i>suwerenność zewnętrzna</i> i <i>suwerenność wewnętrzna</i> ▪ dostrzec różnicę między <i>państwem</i> a <i>społeczeństwem</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować przykłady ograniczania suwerenności wewnętrznej i zewnętrznej we współczesnym świecie ▪ posługiwać się pojęciem <i>struktury ponadnarodowe</i> 	Polityka: 6, 7
14.	Funkcje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić funkcje państwa i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ argumentować 	Polityka: 5, 6

	współczesnego państwa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ potrafi je krótko omówić ▪ odróżnić liberalną i socjaldemokratyczną koncepcję funkcji gospodarczo-organizatorskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konieczność rozwijania bądź ograniczania zakresu ingerencji państwa w życie gospodarczo-społeczne ▪ posługiwać się pojęciem <i>mecenat państwa</i> 	
15.	Teorie pochodzenia państwa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować podstawowe teorie powstawania państwa ▪ zinterpretować polityczne konsekwencje teorii umowy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić różnice między teistyczną a patriarchalną teorią państwa ▪ odróżniać teorię umowy społecznej w wersji Johna Locke'a i Tomasza Hobbesa 	Polityka: 3, 4
16.	Formy państwa na przestrzeni dziejów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ chronologicznie wymienić formy władzy państwowej w Europie ▪ odróżniać monarchię patrymonialną od stanowej ▪ odróżniać monarchię stanową od absolutnej ▪ wyjaśnić specyfikę demokracji szlacheckiej w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić polityczno-społeczne przyczyny ewolucji form władzy państwowej ▪ wymienić etapy poszerzania prawa wyborczego ▪ uzasadnić, dlaczego Anglia uważana jest za ojczyznę parlamentaryzmu 	Polityka: 3, 4, 5, 6
17.	Pierwsze klasyfikacje ustrojów państwowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić znaczenie terminów: oligarchia, tyrania, demokracja ▪ analizować zasady arystotelesowskiego podziału na ustroje dobre i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować timokrację i odnieść ten model ustrojowy do przykładów z historii ▪ wyjaśnić pojęcie <i>ochlokracja</i> 	Polityka: 4, 5

		złe		
18.	Współczesne ustroje polityczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić i potrafi scharakteryzować rodzaje demokracji ▪ zdefiniować społeczną bazę totalitaryzmu i autorytaryzmu ▪ wyjaśnić pojęcia: <i>indoktrynacja, partia nowego typu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić rolę klasy średniej w społeczeństwie demokratycznym ▪ wyjaśnić istotę społeczeństwa obywatelskiego 	Polityka: 6, 7
19.	Formy państw we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić federację od konfederacji ▪ wyjaśnić różnice między monarchią a republiką we współczesnej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podać historyczne i współczesne przykłady konfederacji ▪ wymienić państwa unitarne i federacyjne w dzisiejszej Europie 	Polityka: 6, 7
20.	Systemy państwowe w ustroju demokratycznym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić i scharakteryzować systemy państwowe ▪ wyjaśnić różnice między poszczególnymi wariantami systemu parlamentarnego ▪ scharakteryzować system prezydencki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeanalizować funkcjonowanie systemów państwowych z punktu widzenia przestrzegania zasady trójpodziału władzy ▪ przedstawić różnice między wariantem parlamentarno-gabinetowym a gabinetowo-parlamentarnym 	Polityka: 5, 6
21.	Systemy wyborcze	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić i scharakteryzować zasady prawa wyborczego ▪ omówić zalety i wady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować zasady obliczania głosów w metodzie d'Hondta i Saint Lague 	Polityka: 7

		systemu proporcjonalnego i większościowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić przykłady krajów stosujących system proporcjonalny i większościowy 	
22.	Cechy charakterystyczne i geneza partii politycznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić genezę partii politycznych ▪ wyjaśnić, na czym polega kształtowanie przez partie opinii publicznej ▪ odróżnić partie masowe od kadrowych ▪ wymienić i omówić typy systemów partyjnych ▪ odróżnić system partii dominującej od systemu partii hegemonicznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić różnice między systemami partyjnymi w Europie i w USA ▪ wyjaśnić mechanizm kształtowania się systemów dwupartyjnych 	Polityka: 6, 7
23.	Rola mass mediów w społeczeństwie demokratycznym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić funkcje pełnione przez media w społeczeństwie demokratycznym ▪ omówić rynek mass mediów we współczesnej Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić podstawowe zasady prawa prasowego i etyki dziennikarskiej ▪ wymienić cechy obiektywnego dziennikarstwa 	Polityka: 7
24.	Pojęcia ideologii, doktryny i programu politycznego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić definicje ideologii, doktryny politycznej i programu politycznego ▪ wyjaśnić rolę programów politycznych w działalności partii ▪ wymienić najważniejsze nurty ideologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odnieść się do tezy, iż we współczesnym świecie maleje znaczenie ideologii na rzecz podejścia pragmatycznego w polityce ▪ zidentyfikować nurty ideowe we 	Polityka: 1, 2, 3

			współczesnym polskim życiu politycznym	
25.	Konserwatyzm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić i scharakteryzować pojęcia i koncepcje związane z konserwatyzmem ▪ przedstawić genezę konserwatyzmu i jego ewolucję 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić czołowych przedstawicieli ideologii konserwatywnej ▪ wyjaśnić, jak konserwatyści godzą ideę elitaryzmu z założeniami demokracji 	Polityka: 1, 2, 3
26.	Liberalizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnić tezę, iż z liberalizmu wywodzi się współczesna wizja praw człowieka ▪ wyjaśnić pojęcia: leseferyzm, państwo -nocny stróż ▪ przedstawić poglądy Johna Locke'a i Johna Stuarta Milla ▪ zinterpretować tezę, iż własność jest warunkiem wolności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>demarchia</i>, <i>społeczeństwo otwarte</i> ▪ omówić poglądy Friedricha von Hayeka i Milтона Friedmana 	Polityka: 1, 2, 3
27.	Socjaldemokracja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić okoliczności narodzin nurtu socjaldemokratycznego ▪ wymienić państwa europejskie, w których rządzą obecnie socjaldemokraci ▪ wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>sprawiedliwość społeczna</i>, <i>państwo dobrobytu</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić koncepcje społeczno-gospodarcze współczesnych socjaldemokratów 	Polityka: 1, 2, 3

		<i>redystrybucja dochodu narodowego</i>		
28.	Chrześcijańska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić znaczenie encykliki Leona XIII <i>Rerum novarum</i> ▪ wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>solidaryzm społeczny, osoba ludzka, społeczna gospodarka rynkowa</i> ▪ zinterpretować ideę upowszechnienia własności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić główne założenia personalizmu ▪ wyjaśnić znaczenie samorządności lokalnej 	Polityka: 1, 2, 3
29.	Komunizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować główne założenia komunizmu ▪ wyjaśnić pojęcia: <i>dyktatura proletariatu, wróg ludu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić przyczyny upadku komunizmu w końcu XX wieku ▪ posługiwać się pojęciami: <i>nihilizm prawniczy, walka klasowa</i> 	Polityka: 1, 2, 3
30.	Faszyzm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić podstawowe hasła faszyzmu ▪ wyjaśnić pojęcia: <i>duce, korporacjonizm, polityka rasowa</i> ▪ scharakteryzować ideę imperium śródziemnomorskiego ▪ odnieść się do kreacjonistycznej koncepcji narodu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zinterpretować istotę poglądów politycznych Giovanniego Gentile ▪ wyjaśnić mechanizm tworzenia faszystowskiej elity władzy 	Polityka: 1, 2, 3
31.	Narodowy socjalizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić tezy ideologii nazistowskiej ▪ wyjaśnić pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić stosunek do Żydów w ideologii nazistowskiej 	Polityka: 1, 2, 3

		<i>lebensraum, herrenvolk</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić poglądy Carla Schmitta 	
32.	Anarchizm i syndykalizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić podstawowe założenia anarchizmu i syndykalizmu ▪ zinterpretować koncepcję rewolucji anarchistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzec elementy ideologii anarchistycznej i syndykalistycznej we współczesnym życiu politycznym ▪ przedstawić poglądy Bakunina 	Polityka: 1, 2, 3
33.	Pochodzenie prawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić specyfikę prawa jako systemu normatywnego ▪ wyjaśnić pojęcie <i>system normatywny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić historyczne etapy kształtowania się prawa ▪ wyjaśnić pojęcie <i>przymus państwa</i> 	Prawo: 1, 2, 3
34.	Prawo a inne systemy normatywne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdefiniować moralność i obyczaj jako systemy normatywne ▪ określić „sferę wspólną” między prawem a moralnością ▪ wyjaśnić specyfikę obyczaju ▪ wyjaśnić na czym polega edukacyjna rola prawa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić „sferę odrębną” między prawem a moralnością ▪ podać przykłady konfliktu prawa z moralnością 	Prawo: 1, 2, 3
35.	Społeczne funkcje prawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisać poszczególne funkcje prawa: anglosaskiego i kontynentalnego ▪ wyjaśnić, na czym polega kontrola zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić na czym polega rozdział dóbr i ciężarów ▪ określić mechanizmy regulacji konfliktów 	Prawo: 1, 2, 3

36.	Rodziny prawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić różnice między dwiema rodzinami prawa ▪ określić rolę precedensu w prawie anglosaskim 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeanalizować plusy i minusy obu systemów prawnych ▪ dostrzec odmienną rolę sądów w obu systemach 	Prawo: 2, 3, 4
37.	Gałęzie prawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować najważniejsze gałęzie prawa ▪ odróżniać przestępstwa i wykroczenia oraz zbrodnie i występki ▪ wyjaśnić istotę i mechanizm działania prawa cywilnego ▪ uzasadnić własne zdanie na temat kary śmierci 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podać przykłady przepisów międzynarodowego prawa publicznego ▪ wymienić rodzaje zbrodni, które nie podlegają przedawnieniu 	Prawo: 2, 3, 4
38.	Geneza praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić najstarsze akty praw człowieka ▪ wyjaśnić społeczne uwarunkowania praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzec różnice w podejściu do praw człowieka w USA i we Francji doby rewolucji ▪ wyjaśnić termin <i>prawo stanowione</i> 	Prawo: 2, 3, 4
39.	Rodzaje praw człowieka we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić kategorie praw człowieka ▪ dostrzec różnice między poszczególnymi rodzajami praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeanalizować społeczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka ▪ rozpatrywać kwestię praw człowieka w kontekście odmienności kulturowych 	Prawo: 2, 3, 4
40.	Proces tworzenia prawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić normę prawną od przepisu prawnego ▪ zdefiniować część artykułowaną i część 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić pojęcie <i>vacatio legis</i> ▪ odróżnić funkcję <i>Dziennika Ustaw</i> od 	Prawo: 2, 3, 4

		nieartykułowaną aktu prawnego <ul style="list-style-type: none"> ▪ określić rolę preambuły 	<i>Monitora Polskiego</i>	
41.	Najslawniejsi prawodawcy w dziejach ludzkości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić znaczenie dla współczesności myśli prawniczej Rzymian ▪ uzasadnić tezę, iż współczesne prawo zaczyna się od kodeksu Napoleona ▪ scharakteryzować systemy prawne starożytnego Bliskiego Wschodu i Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić, na czym polegało prawo talionu ▪ umieścić wybitnych prawodawców w kontekście społecznym 	Prawo: 2, 3, 4
42.	Geneza konstytucji III Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić mechanizm przejęcia władzy w Polsce przez środowiska demokratyczne ▪ omówić treść Małej Konstytucji z roku 1992 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić polityczne okoliczności uchwalenia konstytucji w roku 1997 ▪ wymienić etapy odchodzenia w prawie konstytucyjnym od tradycji PRL 	Prawo: 2, 3, 4
43.	Zasady konstytucji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić i omówić podstawowe zasady konstytucji RP ▪ posługiwać się pojęciem większości kwalifikowanej i zwykłej ▪ omówić ograniczenia zasady pluralizmu politycznego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazać zawarte w konstytucji możliwości ograniczenia suwerenności państwa na rzecz struktur ponadnarodowych ▪ wyjaśnić istotę demokratycznego państwa prawa 	Prawo: 2, 3, 4
44.	Prawa i obowiązki człowieka i obywatela	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować podstawowe prawa osobiste, polityczne i społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować prawne ograniczenia prawa do wolności wypowiedzi ▪ wymienić prawne 	Prawo: 2, 3, 4

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić różnicę między pojęciami <i>prawa człowieka</i> i <i>prawa obywatelskie</i> ▪ zinterpretować znaczenie prawa do ochrony prywatności 	<p>gwarancje przestrzegania praw człowieka i obywatela w Polsce</p>	
45.	Przepisy prawa wyborczego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić bierne i czynne prawo wyborcze oraz zna jego zasady ▪ wyjaśnić, na czym polega proporcjonalny charakter wyborów do Sejmu i większościowy wyborów do Senatu ▪ wyjaśnić pojęcie <i>cisza wyborcza</i> ▪ omówić mechanizm i etapy wyborów prezydenckich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić przepisy dotyczące finansowania partii politycznych w okresie kampanii wyborczej ▪ określić uprawnienia Sądu Lustracyjnego w kampanii wyborczej 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
46.	Formy demokracji bezpośredniej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić rodzaje referendum ▪ wymienić przepisy dotyczące referendum ogólnokrajowego i gminnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić, dlaczego referendum jest formą demokracji bezpośredniej ▪ przedstawić ograniczenia obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
47.	Partie w III RP	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić główne zasady działania partii politycznych w III RP ▪ omówić rolę Trybunału Konstytucyjnego w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonać klasyfikacji partii politycznych w Polsce z podziałem na lewicę, centrum i prawicę 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6

		nadzorowaniu partii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić nurty polityczne reprezentowane w RP 	
48.	Sejm i Senat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić organy Sejmu i Senatu ▪ opisać mechanizm procesu ustawodawczego ▪ wyjaśnić pojęcia: wotum zaufania, konstruktywne wotum zaufania, inicjatywa ustawodawcza, interpelacje i zapytania poselskie ▪ wymienić kompetencje Zgromadzenia Narodowego ▪ odróżnić immunitet materialny od formalnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić pierwsze, drugie i trzecie czytanie ustawy ▪ scharakteryzować funkcję kontrolną Sejmu ▪ uzasadnić, iż dwuizbowość polskiego parlamentu ma charakter niesymetryczny 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
49.	Prezydent	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić kompetencje prezydenta w polityce wewnętrznej i zagranicznej ▪ wymienić zadania Rady Gabinetowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić miejsce prezydenta RP w systemie ustrojowym w porównaniu z pozycją innych prezydentów krajów europejskich 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
50.	Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić, na czym polega kolegialny charakter Rady Ministrów ▪ określić zadania poszczególnych komitetów Rady Ministrów ▪ wymienić uprawnienia Rady Legislacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić pojęcia <i>większość pozytywna</i> i <i>większość negatywna</i> ▪ wyjaśnić, na czym polega odpowiedzialność konstytucyjna członków rządu 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
51.	Wymiar sprawiedliwości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić rodzaje sądów powszechnych i określić ich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić znaczenie instytucji kasacji 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompetencje ▪ przedstawić rodzaje i zakres działania sądów specjalnych ▪ wymienić zadania prokuratury ▪ omówić zasady i mechanizm apelacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić treść zasady niezawisłości sądów i sędziów ▪ wymienić kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa 	
52.	Obywatel w sądzie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omówić poszczególne zasady procesowe ▪ wyjaśnić rolę świadka w procesie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić procedurę wnoszenia pozwu i odbywania rozpraw ▪ analizować znaczenie zasady prawdy materialnej 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6 Prawo: 1, 4
53.	Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić genezę Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu ▪ określić znaczenie obu Trybunałów w polskim systemie politycznym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić, w jakich sytuacjach może być złożona skarga konstytucyjna ▪ przedstawić kompetencje Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6 Prawo: 1, 4
54.	Najwyższa Izba Kontroli	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić kompetencje NIK ▪ wyjaśnić kompetencje kontrolne NIK odnośnie własności prywatnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeanalizować rolę NIK w życiu politycznym III RP ▪ wymienić kompetencje NIK wobec samorządu terytorialnego 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
55.	Rzecznik Praw Obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić pola aktywności rzecznika ▪ przedstawić mechanizm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić rolę rzecznika od roli Trybunału Konstytucyjnego 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6

		powoływania rzecznika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić mechanizm składania wniosków 	
56.	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić kompetencje KRRiT ▪ przedstawić sposób powoływania członków KRRiT ▪ omówić rolę KRRiT w chronieniu interesów kultury narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizować przepisy dotyczące udziału kapitału obcego na polskim rynku medialnym ▪ wymienić i scharakteryzować główne polskie stacje telewizyjne i radiowe 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
57.	Narodowy Bank Polski i Rada Polityki Pieniężnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić potrzebę niezależności NBP ▪ przedstawić mechanizm podejmowania decyzji przez RPP ▪ omówić zasady polityki monetarnej państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawić zależność między działalnością RPP a utrzymaniem pozycji złotego oraz sterowaniem procesem gospodarczym 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
58.	Samorząd terytorialny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić i scharakteryzować szczeble samorządu terytorialnego ▪ wyjaśnić sposób wyboru władz samorządu terytorialnego ▪ odróżnić pojęcia <i>subwencje</i> i <i>dotacje</i> ▪ wyjaśnić zasadę domniemania kompetencji na rzecz samorządu ▪ wyjaśnić różnicę między powiatami ziemskimi a grodzkimi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić zadania własne samorządów od zadań zleconych ▪ określić kompetencje wojewody jako przedstawiciela rządu w terenie 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6

59.	Związki zawodowe i organizacje pracodawców	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić główne organizacje związkowe oraz umieścić je na mapie politycznej ▪ omówić warunki legalności strajku ▪ wyjaśnić cele i potrzebę dialogu społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzec elementy wspólne oraz różnice w stanowiskach organizacji pracodawców ▪ omówić ewolucję polskiego ruchu związkowego w minionej dekadzie 	Polityka: 1, 2, 3, 4, 5, 6
60.	Geneza integracji europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić ojców integracji europejskiej i scharakteryzować ich rolę ▪ określić cele Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali oraz Euratomu ▪ przedstawić cele EWG o charakterze gospodarczym i społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określić tendencje w procesie integracji europejskiej od lat 50. do powstania Unii Europejskiej ▪ scharakteryzować polityczne i ekonomiczne przyczyny powołania EWG 	Polska, Europa, świat: 1, 2, 3
61.	Problemy integracji i poszerzania Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować wizje postępu procesu integracji ▪ wyjaśnić różnice między politycznymi interesami poszczególnych państw europejskich ▪ wyjaśnić koncepcję „różnych szybkości” integracji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić przykłady współpracy transgranicznej ▪ uzasadnić, iż idea Europy regionów jest do pogodzenia z ideą suwerenności narodowej 	Polska, Europa, świat: 1, 2, 3
62.	Cele i polityka Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić zawartość trzech filarów Unii ▪ ocenić znaczenie europejskiej unii walutowej ▪ dostrzec pozytywne skutki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować znaczenie instytucji obywatelstwa europejskiego ▪ wymienić plusy i 	Polska, Europa, świat: 1, 2, 3

		układu z Schengen	minusy wspólnej polityki rolnej	
63.	Organy Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienić organy Unii oraz określić ich podstawowe kompetencje ▪ opisać mechanizm powoływania tych organów ▪ określić ewolucję uprawnień Parlamentu Europejskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisać rolę Komisji Europejskiej ▪ dostrzec ewolucję zasad głosowania w organach Unii Europejskiej 	Polska, Europa, świat: 1, 2, 3
64.	Prawo unijne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnić prawo pierwotne i prawo wtórne Unii ▪ wymienić akty prawa unijnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnić różnice między dyrektywami a decyzjami Komisji Europejskiej ▪ odróżnić zalecenia i opinie 	Polska, Europa, świat: 1, 2, 3 Prawo: 1, 3
65.	Rada Europy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ scharakteryzować rolę Rady Europy ▪ wymienić kompetencje Europejskiego Trybunału Praw Człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zreferować tematykę najważniejszych konwencji Rady Europy ▪ wymienić państwa członkowskie Rady 	Polska, Europa, świat: 1, 2, 3